

Inventering av hästgårdar i Degerfors kommun – ur ett djurskyddsperpektiv

Inventory of horse farms in Degerfors municipality – from an animal welfare perspective

Josefin Arvidsson

**Sveriges Lantbruksuniversitet
Institutionen för husdjurens miljö och hälsa
Etologi och Djurskyddsprogrammet**

Skara 2009

Studentarbete 262

***Swedish University of Agricultural Sciences
Department of Animal Environment and Health
Ethology- and Animal Welfare programme***

Student report 262

ISSN 1652-280X

**Inventering av hästgårdar i Degerfors kommun – ur ett
djurskyddsperspektiv**

*Inventory of horse farms in Degerfors municipality – from an
animal welfare perspective*

Josefin Arvidsson

Examensarbete, 15 hp, Etologi och Djurskyddsprogrammet

Handledare: Jan Hultgren

Biträdande handledare: Maria Ericsson, Länsstyrelsen i Örebro län

INNEHÅLLSFÖRTECKNING	3
SAMMANFATTNING.....	4
SUMMARY	4
BAKGRUND.....	5
INVENTERINGEN	5
DJURSKYDDSKONTROLLREGISTRET	5
TILLSTÅND	6
RISKBASERAD KONTROLL ENLIGT INVENTERINGSCHECKLISTA	6
ÄNDRING AV REGLER KRING HÄSTHÅLLNING I SVERIGE	6
SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR.....	7
MATERIAL OCH METODER	8
DATAINSAMLING	8
UPPRÄTTANDE AV REGISTER.....	9
DATABEARBETNING OCH ANALYS.....	10
RESULTAT.....	10
INVENTERINGEN	10
DJURSKYDDSKONTROLLREGISTRET	12
TILLSTÅND	13
RISKBASERAD KONTROLL ENLIGT INVENTERINGSCHECKLISTAN	13
ENSAMMA HÄSTAR PÅ GÅRDEN	14
ENSAMMA HÄSTAR I HAGE.....	15
DISKUSSION	16
INVENTERINGEN	16
DJURSKYDDSKONTROLLREGISTRET	17
TILLSTÅND	17
RISKBASERAD KONTROLL ENLIGT INVENTERINGSCHECKLISTAN	17
ENSAMMA HÄSTAR	18
SLUTSATSER	19
TACK.....	20
REFERENSER	20
FIGURER	21
BILAGA 1	FEL! BOKMÄRKET ÄR INTE DEFINIERAT.

Sammanfattning

En inventering av hästgårdar gjordes i Degerfors kommun inom Örebro län. Inventeringen skulle ge den nya kontrollmyndigheten, länsstyrelsen i Örebro län, en kartläggning av antal hästgårdar som fanns i kommunen samt information om djurskyddsläget på dessa gårdar. Totalt identifierades 85 hästgårdar. För att bedöma hur djurskyddet upprätthölls på de inventerade gårdarna användes en inventeringschecklista som utformades som en del av denna studie. På grund av påvisade brister i djurhållningen på 11 gårdar, följdes sex av dem upp genom en djurskyddskontroll av länsstyrelsen. För att kontrollmyndigheten skulle kunna utföra en riskbaserad djurskyddskontroll var kartläggningen och uppbyggandet av ett nytt register över kontrollobjekt inom kommunen nödvändigt, då det saknades uppgifter om majoriteten av de gårdar som identifierades under studien. I samband med inventeringen byggdes därför ett register över inventerade gårdar upp. Det djurskyddskontrollregister som länsstyrelsen i Örebro län sedan tidigare förfogade över, användes för att granska hur många kontrollobjekt som myndigheten hade uppgifter om eller saknade kunskap om. Det användes även för att kontrollera huruvida tillståndspliktiga hästhållare innehade erforderliga tillstånd eller ej. Av de fem djurhållare inom kommunen som behövde tillstånd för hållande av häst, saknade två sådant tillstånd vilket indikerar att tillstånd inte söks i den utsträckning som det borde. Eftersom nya regler kring hästars behov av social kontakt träder ikraft under 2009, studerades de inventerade hästarnas möjlighet att interagera med andra djur. Även om endast tre av 281 hästar inom kommunen hölls utan sällskap av andra hästar på gården, var det många hästar som inte erbjöds möjlighet att fysiskt interagera med några andra hästar. Trots tillgång till artfränder på gården, hölls många av hästarna ensamma i hagen.

Summary

An inventory of horse farms was conducted in Degerfors municipality within Örebro county. The inventory was meant to provide the new authorised control body, the Örebro County Administrative Board, with a survey of the number of horse farms in the municipality and an assessment of the animal welfare status at these farms. A total number of 85 horse farms were identified. An inventory checklist was designed as a part of this study to assess whether or not the animal welfare was maintained at the identified farms. Failure to comply with animal welfare legislation was found at 11 farms, and was followed up by controls from the county's animal welfare inspectors at six of these farms. For the county administrative board to be able to carry out a risk-based animal welfare control, the inventory and the establishment of a new register of the control objects in the municipality was found necessary because the majority of the identified farms were unknown prior to this study. The record already kept by the county administrative board was used to find out how many of the 85 identified farms that were not previously recorded. It was also used to check whether horse keepers that were required to have permits for horse keeping had such permits or not. Of the five keepers in the municipality who needed permits for horse keeping, two had no such authorisation. During 2009, new regulations concerning horses' biological need for social contacts will come into force; therefore, the identified horses' possibility to interact with other animals was studied. Although only three of 281 horses identified in the municipality were kept unaccompanied by other horses at their own farm, many horses were denied the possibility to interact physically with any other horses. Even though most farms kept two or more horses, many horses were kept alone outdoor.

Bakgrund

Inventeringen

Den 1 januari 2009 flyttade ansvaret för djurskyddskontrollen från kommunerna till länsstyrelsen. I och med denna omstrukturering uttryckte Länsstyrelsen i Örebro län en önskan om en inventering av hästbesättningar i Degerfors kommun inom Örebro län. Man ville ha en kartläggning av antal gårdar som höll häst samt en bedömning av djurskyddsläget på dessa gårdar. I samband med denna inventering skulle ett register över nya kontrollobjekt byggas upp.

Eftersom kontrollansvaret tidigare vilade på de enskilda kommunerna, varierade omfattningen av material och register över kontrollobjekt som länet förfogade över. Degerfors kommun var en av de kommuner i länet som länsstyrelsen saknade uppgifter om vad gällde antalet gårdar med häst och därför var i behov av att inventera. Tidigare hade ingen inventering av hästgårdar skett i kommunen så därför var ovissheten stor om hur många gårdar det rörde sig om. I länsstyrelsens djurskyddskontrollregister fanns uppgifter om 26 gårdar som höll häst. Vi gjorde bedömningen att kommunen med dess landareal på 386 km² var av lämplig storlek för att kunna täckas under den period som fanns till förfogande till datainsamling.

Sedan den 1 januari 2006 ska alla hästar enligt 14 § Statens jordbruksverks föreskrifter (SJVFS 1994:82) om hästdjur som används till avel och om identifiering av hästdjur (saknr M 16) ha hästpass. Trots det saknas ett centralt register för hästar, liknande de register som finns för lantbrukets djur. Hästpass söker man hos respektive rasförening och uppgifter om hästarna stannar sedan där istället för att sammanställas till ett rikstäckande register. I Sverige finns de två organisationerna Svenska travsportens centralförbund (STC) och Svenska galoppförbundet (SG) samt 29 rasföreningar som får utfärda hästpass (Jordbruksverket, 2009). Detta gör det svårt att inhämta information om hur många hästar som finns i Sverige eller inom ett visst område endast genom att studera registren. Att många hästar dessutom saknar hästpass underlättar inte kartläggningen. Enligt 5 § Statens jordbruksverks föreskrifter (SJVFS 2008:67) om offentlig djurskyddskontroll (saknr L 44) ska kontrollmyndigheten ha ett register över kontrollobjekt som finns inom myndighetens verksamhetsområde. Detta gäller även för hästhållning. Tyvärr saknas många gånger uppgifter om denna typ av djurhållning även om hållning av andra djur på gården tidigare har dokumenterats.

De enda tillgängliga siffror som fanns om antal hästar i Sverige var från en undersökning som gjordes av Statistiska centralbyrån (SCB) på uppdrag av Jordbruksverket, 2004, där man skattade antalet hästar i olika län och i hela landet. Enligt denna fanns det detta år mellan 265 000 och 300 000 hästar i Sverige. I Örebro län fanns det enligt samma undersökning 9800 hästar på totalt 2000 anläggningar. Per 1000 invånare i länet fanns 36 hästar.

Djurskyddskontrollregistret

I och med att ansvaret för djurskyddet flyttades vid årsskiftet har kommunerna haft till uppgift att överföra information som rör djurskyddet till den nya tillsynsmyndigheten. Detta för att göra det möjligt för länsstyrelsen att utföra en fullgod offentlig kontroll av djurskyddet. Information som skulle överföras till länsstyrelsen var bland annat ansökningar och pågående provningar av tillstånd enligt 16 § djurskyddslagen (SFS

1988:534) samt gällande tillstånd med stöd av samma paragraf. I samband med överföringen av uppgifter skulle också information om varje enskilt kontrollobjekt komma länsstyrelsen till del och föras in i nya enhetliga register i form av datafiler i Microsoft Excel. Dessa uppgifter skulle Jordbruksverket få tillgång till för att kunna sammanställa informationen och sedan upprätta och ansvara för ett nationellt djurskyddskontrollregister. Registret ska vara tillgängligt för Jordbruksverket och länsstyrelserna (Jordbruksverket, 2008).

Tillstånd

Enligt 16 § punkt 2 (SFS 1988:534) ska den som yrkesmässigt eller i större omfattning håller, föder upp, upplåter eller säljer hästar eller tar emot hästar för förvaring eller utfodring eller använder hästar i ridskoleverksamhet ha tillstånd till verksamheten. Tillstånd enligt denna paragraf är knutna till personer och inte alltid direkt till fastigheten. I Djurskyddsmyndighetens föreskrifter (DFS 2004:5) om kravet på tillstånd enligt 16 § djurskyddslagen (1988:534) för hållande m.m. av häst, hund, katt och övriga sällskapsdjur (saknr L 120), anges i 3 § att hållande av tio eller fler hästar äldre än 24 månader, ska anses vara av större omfattning och därför kräva tillstånd. I samma paragraf anges även annan verksamhetsutövning som skäl till att söka tillståndet, till exempel förvaring eller utfodring av fyra eller fler hästar, det vill säga inackordering av andras hästar. Uppgifter om eventuella tillstånd ska finnas med i djurskyddskontrollregistret.

I denna studie undersöktes om de hästhållare som var tillståndspliktiga, innehade tillstånd och om de var registrerade som tillståndsinnehavare i djurskyddskontrollregistret.

Riskbaserad kontroll enligt inventeringschecklista

I studien användes en inventeringschecklista för att på ett snabbt och lättöverskådligt vis bedöma hur djurskyddet upprätthölls på de inventerade hästbesättningarna. Syftet var att ge en översiktlig uppfattning om kommunens djurskyddsläge vad gällde dessa gårdar. Detta är av största vikt då offentlig kontroll ska vara riskbaserad enligt 1 kap. artikel 3 Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 882/2004 om offentlig kontroll för att säkerställa kontrollen av efterlevnaden av foder- och livsmedelslagstiftningen samt bestämmelserna om djurhälsa och djurskydd. Enligt 13 § (SJVFS 2008:67) ska kontrollmyndigheten göra en prioritering av kontrollobjekten inom sitt verksamhetsområde utifrån de riktlinjer för riskvärdering som beslutats av Jordbruksverket. Utfallet av riskvärderingen, i form av en riskklass, och urvalsorsaken för varje kontrollobjekt ska dokumenteras. Objekten ska sedan kontrolleras med denna riskklass som grund. Riskklassen ska anges för varje objekt i djurskyddskontrollregistret. Även om alla nya objekt som kommer till länsstyrelsens kännedom i teorin ska kontrolleras, så är detta ej möjligt i praktiken. Begränsade resurser i kombination med många anmälningsärenden, sätter gränser för hur många kontroller som länsstyrelsen har möjlighet att utföra.

I den här studien utfördes en bedömning av risker med hästhållningen på de inventerade gårdarna och kontroll av objekten skedde sedan utifrån denna riskbedömning.

Ändring av regler kring hästhållning i Sverige

Den 1 augusti 2007 trädde Djurskyddsmyndighetens föreskrifter och allmänna råd (DFS 2007:6) om hästhållning (saknr L 101) i kraft. Förslaget till de nya hästföreskrifterna hade väckt stor uppmärksamhet, inte minst inom hästnäringen, och kritiserades starkt bland annat i remissvaret från Svenska Ridsport Förbundet (2006). Mycket kritik fick främst

förslagen till att hästar skulle erbjudas daglig utevistelse och att det inte längre skulle vara tillåtet att hålla hästar ensamma. Många såg dessa förslag som onödiga men också omöjliga att leva upp till och man fruktade att de skulle få negativa effekter för hästnäringen. SCB:s undersökning (2004) visade att 75 % av Sveriges hästar och 2/3 av alla hästanläggningar fanns inom större tätorter och tätortsnära områden. I ljuset av dessa siffror är det enkelt att förstå varför förslaget väckte sådant motstånd då många befintliga hästanläggningar helt enkelt saknade möjlighet att anlägga rast- eller beteshagar. I de föreskrifter och allmänna råd som sedan beslutades hade vissa krav tonats ned och vissa paragrafer föregicks av övergångsregler som skulle ge hästhållare tid att anpassa djurhållningen till de nya reglerna. Den 1 augusti 2010 träder dock 5 kap. 1 § (DFS 2007:6) i kraft. Hästar ska då normalt sett dagligen ges möjlighet att röra sig fritt i sina naturliga gångarter. Denna rastning ska enligt 5 kap. 2 § ske utomhus i rast- eller beteshagar. Där möjlighet saknas att anlägga rast- eller beteshagar kan sådan rastning istället ske i ridhus, paddock eller motsvarande. Undantag från kravet på utevistelse får göras vid vissa speciella tillfällen och då man kan behöva skydda hästen från till exempel extrema väderleksförhållanden eller insektsangrepp. Varken storleken på rasthagen eller tiden som hästen ska få röra sig fritt, finns reglerad i föreskrifterna.

Även kraven på social kontakt hade omformulerats. Enligt 2 kap. 1 § (DFS 2007:6) ska hästars behov av social kontakt tillgodoses. I de allmänna råden till samma paragraf anges att hästar bör hållas tillsammans med artfränder. Det är med andra ord tillåtet att hålla hästar ensamma utan sällskap av andra hästar, så länge som behovet av social kontakt ändå kan anses vara tillfredsställt. Denna del av föreskrifterna träder i kraft den 1 augusti 2009.

I denna studie kartlades hållningen av hästar på gårdar för att få en uppfattning om huruvida hästarnas behov av social kontakt tillgodosågs eller ej då de vistades utomhus i hagar.

Syfte och frågeställningar

Inventeringen syftade till att ge Länsstyrelsen i Örebro län en kartläggning av hästbesättningarna i Degefors kommun inom länet. Den skulle även förse länsstyrelsen med faktaunderlag om kontrollobjekten för att kontrollmyndigheten skulle kunna genomföra en riskbaserad djurskyddskontroll i länet. De frågor som önskades besvaras genom studien var:

- Hur många av de inventerade gårdarna behövde tillstånd enligt 16 § (1988:534)?
- Hur många av dessa gårdar innehade ett sådant tillstånd?
- I de fall då omedelbar kontroll i studien bedömdes vara nödvändig, ansåg länsstyrelsen efter sin kontroll att den var befogad?
- Hur många hästar hölls ensamma utan andra av samma djurslag på gården?
- Hur många av de hästar som hölls utan sällskap av artfränder hölls istället tillsammans med andra djur av annan art?
- Hur många hästar hölls ensamma i hagarna men med andra av samma djurslag på gården?

Material och metoder

Datainsamling

Inventeringen utfördes under mars och april 2009 i samarbete med en annan student. Länsstyrelsen önskade en heltäckande inventering, det vill säga att hållandet av häst på samtliga gårdar i kommunen skulle kartläggas och registreras.

Kartor över Degerfors kommun anskaffades från det geografiska informationssystemet GIS, som länsstyrelsen använder. Bakgrundskartorna i GIS kommer från Lantmäteriet (2009) i skala 1:20 000. Kommunkartorna hade vi i dubbel uppsättning för att kunna inventera på olika håll samtidigt som vi kunde markera på kartan vilka områden som var klara. Vi delade upp vilka områden som var och en av oss skulle täcka, först i grova drag och sedan på daglig basis. Uppdelningen skedde dels för att slippa köra samma sträckor och områden fler gånger än nödvändigt men också för att säkerställa att våra inventeringsområden inte överlappades. Osäkerheten kring hur många gårdar med häst vi skulle träffa på gjorde det svårt att beräkna hur lång tid den praktiska delen av inventeringen skulle ta. I de områden där det fanns få byggnader kunde stora områden täckas under en dag medan mer tätbebyggda områden krävde flera dagar för att inventeras. Av denna anledning var det nödvändigt att sköta uppdelningen av inventeringsområden på daglig basis. Totalt skedde inventering i fält under 17 dagar. Den första dagen (18/3) inventerade vi gemensamt för att se att vi samlade in data samt bedömde lika. Även de två sista dagarna (3/4 och 6/4) åkte vi gemensamt.

I studien användes en inventeringschecklista som gjordes som en del av detta arbete. Den innehöll bland annat uppgifter om antal hästar och deras kondition, staketets utformning, eventuella ligghallar och/eller stallar, skaderisker i hagen samt om gården var i behov av en omedelbar inspektion eller ej. Checklistan var utformad för att på ett enkelt och snabbt sätt göra en bedömning av om hästbesättningen var ett riskobjekt som snarast behövde en kontroll av länsstyrelsen eller om efterföljande kontroll kunde ske vid ett senare tillfälle. De anledningar som låg till grund för vår bedömning om att en gård behövde kontrolleras omgående var framför allt om hästarnas kondition var dålig, som till exempel magra hästar eller att hovvården var eftersatt. Andra orsaker var uppenbara skaderisker som hopplindad taggtråd och eltråd eller föremål i hagen som hästarna kunde fastna i och skada sig på. Den slutligen använda inventeringschecklistan återges i Bilaga 1.

Synpunkter och önskemål inför genomförandet av studien och utformandet av inventeringschecklistan inhämtades från berörda på djurskyddsavdelningen. Checklistan skulle vara enkel att använda ute i fält men ändå förse länsstyrelsen med relevant information för att bedöma vilka gårdar som var i behov av kontroll inom en snar framtid. För att vi skulle kunna bedöma om gårdarna var högriskobjekt eller ej, utformades därför checklistan i samråd med djurskyddsinspektörerna. De gårdar vi angav som högriskobjekt skulle djurskyddsinspektörerna prioritera och besöka omgående. Helhetsintrycket av gårdarna angavs enligt en skala från ett till tre där 1 = utan anmärkning, 2 = mindre allvarlig anmärkning och 3 = allvarlig anmärkning.

Inventeringschecklistan var utformad så att bedömningen kunde ske medan vi satt kvar i bilen. Under inventeringen sökte vi aldrig aktivt upp hästhållarna, däremot informerade vi om vår studie då vi träffade på fastighetsägare eller djurhållare på plats. Vid dessa tillfällen hade vi även möjlighet att direkt ställa frågor om vem som var fastighetsägare respektive djurhållare och kunde notera detta direkt på checklistan.

Inspektion av de gårdar vi bedömde var i behov av omedelbar kontroll skedde vid två tillfällen. Vid kontrollerna följde vi med för att registrera eventuella anmärkningar. Vid båda tillfällena inspekterades tre gårdar per dag, totalt skedde med andra ord kontroll på sex olika fastigheter. På de gårdar där det fanns djurslag andra än häst, inspekterades även dessa för att gården skulle få en fullständig djurskyddskontroll. Under de två dagar då kontrollerna skedde, besöktes fler gårdar än dessa sex stycken men då besöken var oanmälda och skedde under dagtid, var det inte alla djurhållare som var tillgängliga. Eftersom djurhållaren måste närvara vid kontrollerna kunde dessa gårdar inte inspekteras vid dessa tillfällen. Kontrollrapporterna användes för att utvärdera överensstämmandet med våra anmärkningar efter inventeringschecklistan med djurskyddsinspektörernas bedömning i samband med djurskyddskontrollerna.

Eftersom många av de uppgifter som fanns i länsstyrelsens djurskyddskontrollregister var ofullständiga och inaktuella, valde vi att bortse från dessa då vi utförde själva inventeringen och notera alla gårdar med häst, oavsett om de var kända eller okända sedan tidigare. Alla konstaterade eller misstänkta hästgårdar numrerades och markerades på kartan och gården med dess hästar bedömdes enligt inventeringschecklistan. En misstänkt hästgård definierades som en gård där det fanns vissa tecken på att hästar kunde befinna sig eller hade befunnit sig. Tecken som kunde tyda på viss hästaktivitet var till exempel stängsling, hästtransport, stallbyggnad eller andra spår av häst.

Som komplettering till kartorna noterade vi på checklistan förutom hästgårdarnas nummer även deras koordinater, vilka bestämdes med hjälp av en Garmin GPS 76. Koordinaterna sparades även i minnet på GPSen för senare överföring till dator.

Upprättande av register

Parallellt med den praktiska inventeringen, upprättades ett register över de hästgårdar vi hade noterat. När inventeringen i ett visst område var utförd söktes fastighetsägare till aktuella gårdar upp i fastighetsregistret. Detta eftersom länsstyrelsen behövde information om fastighetsägare för att kunna bygga upp ett täckande register över kontrollobjekten inom kommunen och länet. Eftersom fastighetsägare och djurägare/djurhållare inte nödvändigtvis är densamme, kontaktades fastighetsägarna för att fastställa vem som ansvarade för djuren. Som ett första steg i detta arbete, letade vi upp gårdens fastighetsbeteckning med hjälp av markeringen på kartan och de koordinater vi hade registrerat. Vi arbetade i länsstyrelsens Kartogis, ett kartsystem där man i planeringsunderlaget fick fram fastigheter och deras fastighetsbeteckningar. Från denna fastighetsbeteckning länkades sedan vidare till fastighetsägarregistret, FDS, där fullständiga uppgifter om lagfarter och ägare fanns tillgängliga. Fastighetsägare, adress och koordinater till konstaterade hästgårdar fördes direkt in i ett kalkylblad i Microsoft Excel.

Med hjälp av internetsöktjänsten ENIRO, letade vi sedan upp telefonnummer till samtliga fastighetsägare. Fastighetsägarna kontaktades per telefon för att fastställa om de också var djurhållare. I de fall där fastighetsägare enligt uppgift inte var djurhållare, togs istället kontakt med den eller dem som ansvarade för hästarna. All information lades sedan in i registret. De misstänkta hästgårdarna där fastighetsägare uppgav att det inte fanns några djur, avskrev vi som konstaterade ej hästgårdar. De misstänkta hästgårdarna där fastighetsägare uppgav att det fanns hästar, besökte vi under inventeringens två sista dagar för att kunna bedöma hästarna enligt checklistan.

De konstaterade hästgårdar där vi inte fick kontakt med fastighetsägare, trots minst tre upprepade försök per telefon, fördes in i registret men fälten med uppgifter om djurhållare lämnades tomma. Endast telefonnummer till fastighetsägare kunde i dessa fall föras in. Gården som sådan utgjorde dock ett kontrollobjekt oavsett vem som höll djuren och skulle därför finnas med i registret. De misstänkta hästgårdar där vi inte heller fick kontakt med fastighetsägare och därför inte kunde konstatera vare sig det ena eller det andra, kunde inte föras in i registret och checklistorna lämnades därför till länsstyrelsens beslutande och förfogande.

På de gårdar som vi bedömde vara i behov av omedelbar kontroll, valde vi att inte kontakta fastighetsägare för att fastställa vem som var djurhållare. Enligt kap 1 artikel 3 punkt 2 (EG nr 882/2004) ska offentlig kontroll genomföras utan förvarning. Vi bedömde att kontakt med fastighetsägare och eventuell djurhållare kunde uppfattas som en avisering av ett senare kontrollbesök. Av denna anledning fördes dessa gårdar in i registret utan uppgifter om djurhållare på samma sätt som de gårdar där vi inte hade lyckats komma i kontakt med fastighetsägaren.

Det register som byggdes upp under inventeringen har länsstyrelsen fått till sitt förfogande och redovisas ej i denna studie då det innehåller uppgifter om fastighetsägare och djurhållare. Registret användes dock för att kontrollera om en gård, fastighetsägare eller djurhållare fanns inlagda i länsstyrelsens djurskyddskontrollregister eller ej. Även eventuella tillstånd enligt 16 § (1988:534) kontrollerades på detta vis. Då vissa tillståndskriterier är svåra att kontrollera vid en inventering där man inte alltid träffar på fastighetsägare eller djurhållare och kan ställa dessa frågor, valde vi att fokusera på de gårdar som uppfyllde 3 § punkt 1, det vill säga att det på gården fanns 10 eller fler hästar. Gårdar som på något sätt skyltade med att de bedrev tillståndspliktig verksamhet som till exempel turridning, skulle också noteras. Då fastighetsägare kontaktades för att säkerställa vem som var djurhållare behandlades även frågan om förvaring eller utfodring av andras hästar.

Databearbetning och analys

De inventerade gårdarna matchades mot det djurskyddskontrollregister som länsstyrelsen sedan tidigare hade. Matchningen resulterade i tre olika kategorier; 1. de som redan fanns i registret som hållare av häst, 2. de som fanns i registret som djurhållare men inte som hållare av häst och 3. de som det helt saknades uppgifter om sedan tidigare och därför var helt nya kontrollobjekt (Figur 2). Registret användes även för att kontrollera hur många tillståndspliktiga djurhållare som fanns registrerade som tillståndsinnehavare.

Hästgårdarnas koordinater fördes in i länsstyrelsens geografiska informationssystem, GIS och punkterna/gårdarnas fördelning redovisades på lantmäteriets bakgrundskarta (Figur 1).

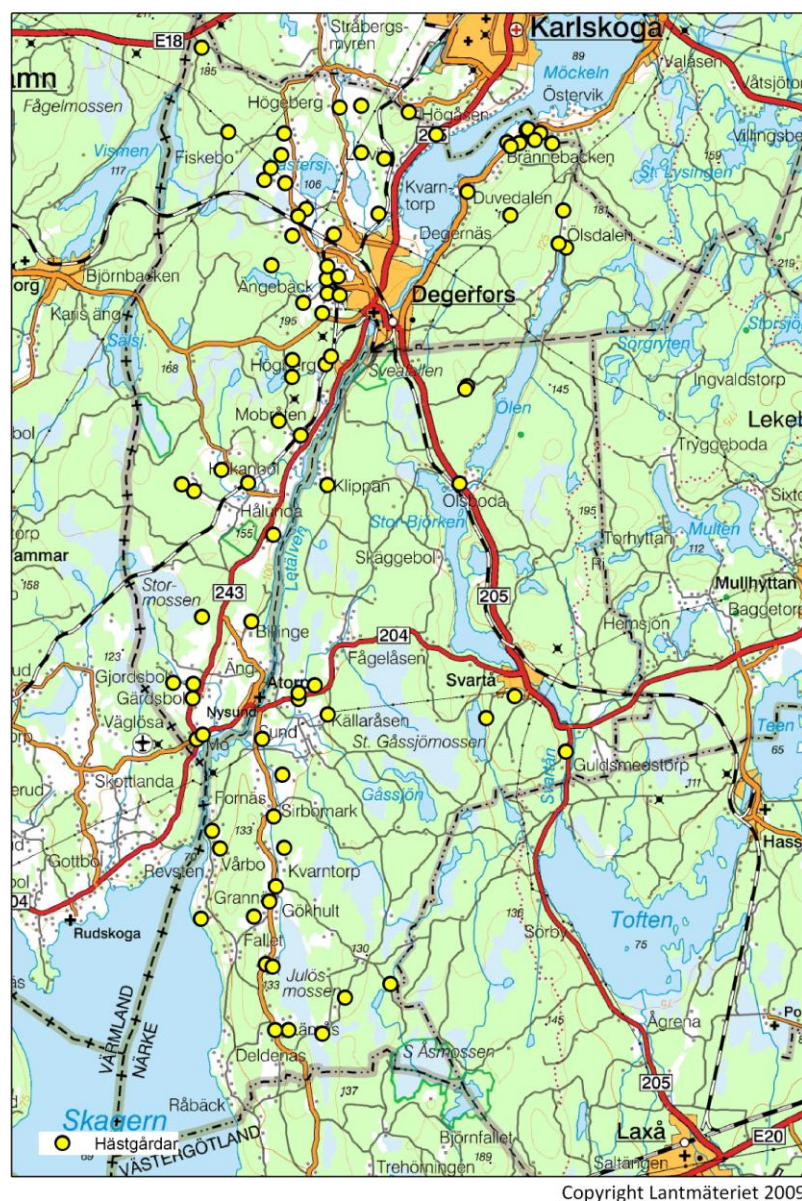
För bearbetning av data från inventeringschecklistan användes Microsoft Excel. Totalt antal hästar i kommunen, antal hästar per gård samt antal hästar per hage sammanställdes.

Resultat

Inventeringen

Totalt registrerade vi 281 hästar på 85 konstaterade hästgårdar inom kommunen. Gårdarnas fördelning inom kommunen anges i Figur 1. På 83 av gårdarna hölls häst stadigvarande under inventeringens utförande och de andra två gårdarna höll häst endast sommartid. Vi fann ytterligare fyra gårdar där det eventuellt vistades hästar sommartid. Eftersom vi inte

såg några hästar där under själva inventeringen och inte heller lyckades komma i kontakt med dessa fastighetsägare så kunde de varken registreras eller avskrivas. De fyra gårdarna och deras eventuella hästar är inte inkluderade i de data som bearbetades i denna studie. På en av de två gårdar som endast höll häst under sommaren uppgav fastighetsägaren att det hölls ett tiotal hästar. Denna gård är inkluderad i sammanställningen av andel djurhållare i djurskyddskontrollregistret (Figur 2) men eftersom hästarna inte befann sig på gården under själva inventeringen är de inte inkluderade i de data som rör antal hästar per gård eller hage (Figur 3 och 4). Ytterligare en gård med sommarhästar uteslöts från statistiken för antal hästar per gård och hage eftersom hästarna för tillfället var utlånade och inte befann sig på fastigheten. Hästarna finns dock med i sammanställningen då de fortfarande befann sig inom kommunen men på en annan gård. Eftersom gården utgör ett kontroll-objekt finns den med i sammanställningen för andel djurhållare i djurskyddskontrollregistret (Figur 2).

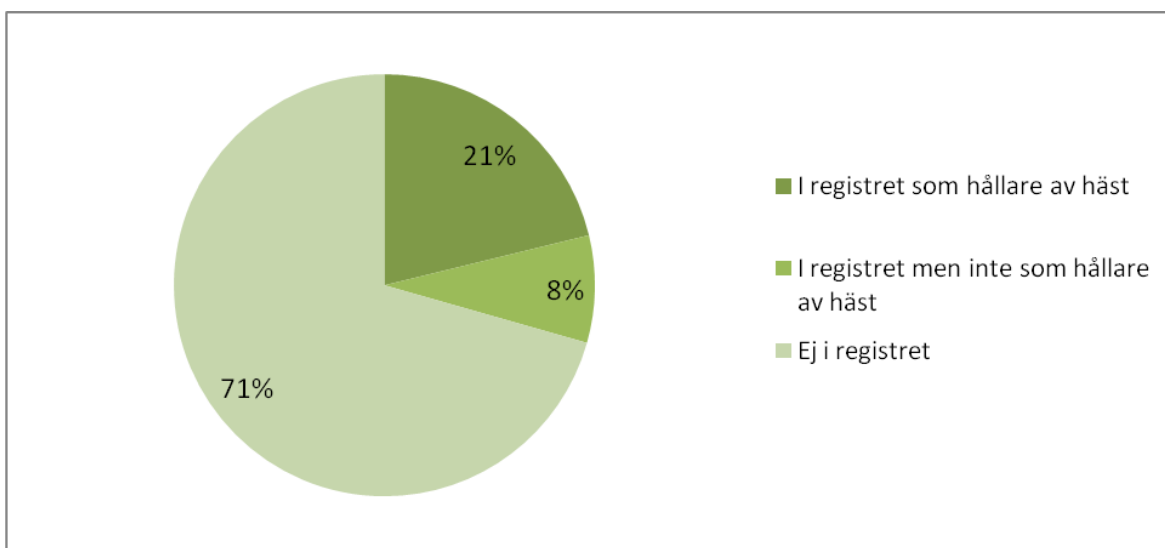
Figur 1 Efter inventeringen (2009) av hästgårdar i Degerfors kommun identifierades 85 gårdar som höll häst. På kartan visas fördelningen av gårdarna inom kommunen.

Sexton gårdar av dem vi först angav som misstänka hästgårdar avskrevs sedan fastighetsägare uppgett att gården inte höll häst. Många av dessa gårdar hade tidigare hyst hästar men hade avvecklat djurhållningen. Nio misstänkta hästgårdar gick inte att avskriva då vi inte lyckades komma i kontakt med fastighetsägarna. Vår bedömning var att det troligtvis inte fanns några hästar på gårdarna då inga direkta tecken tydde på hästaktivitet. Som nämnts tidigare lämnades uppgifterna om dessa gårdar till länsstyrelsens förfogande.

Enligt den skattning av hästantalet som SCB gjorde 2004, kunde man förvänta sig att det i kommunen med dess 9839 invånare (SCB, 2009) skulle finnas runt 350 hästar, om man antar att fördelningen av hästar inom länet är densamma som fördelningen av invånare. Antalet registrerade hästar under studien (281) var något lägre än det förväntade.

Djurskyddskontrollregistret

Enligt länsstyrelsens djurskyddskontrollregister fanns det 26 gårdar med häst i kommunen. Efter inventeringen kunde vi identifiera 85 fastigheter där man höll häst, på två av dessa endast sommartid. Av dessa 85 fastigheter fanns 18 registrerade som hållare av häst medan sju fastigheter fanns i registret men utan uppgifter om hästhållning. Den stora majoriteten av identifierade gårdar (71 %) fanns dock inte i registret sedan tidigare. Dessa 60 gårdar utgör nya kontrollobjekt (Figur 2).

Figur 2 Av de 85 hästgårdarna som identifierades under inventeringen fanns 18 av dessa gårdar registrerade som hästhållare i länsstyrelsen i Örebro läns djurskyddskontrollregister. Sju av gårdarna fanns i registret men utan uppgifter om hästhållning. De övriga 60 gårdarna (71 %) fanns ej med i djurskyddskontrollregistret och utgör nya kontrollobjekt.

Tillstånd

Totalt registrerade vi fem personer som innehade eller behövde tillstånd till verksamhet enligt 16 § (1988:534). Enligt länsstyrelsens djurskyddskontrollregister fanns det två personer registrerade som tillståndsinnehavare. Det ena var ett tillstånd för att bedriva ridskoleverksamhet och det andra rörde hållande av tio eller fler hästar, uppfödning samt viss upplåtande av häst. Efter genomgång av tidigare inspektionsrapporter upptäcktes ytterligare en person som enligt rapporten hade tillstånd till förvaring och/eller utfodring av fyra eller fler hästar. Dokumentation om tillståndet fanns dock vare sig i djurskyddskontrollregistret eller på länsstyrelsen. Efter kontakt med Degerfors kommun visade det sig att handlingarna inte hade överförts till länsstyrelsen och misstaget rättades till. Ytterligare två personer som behövde tillstånd upptäcktes under inventeringens gång. Det ena rörde en gård med totalt 12 hästar och där personen i fråga dessutom bedrev ridskoleverksamhet. Det andra var en person där tillstånd för förvaring och/eller utfodring av fyra eller fler hästar var aktuellt.

Riskbaserad kontroll enligt inventeringschecklistan

Av de 83 gårdarna där man stadigvarande höll häst, bedömde vi att 13 var i behov av en omedelbar kontroll. Två av dessa hade inga allvarigare anmärkningar enligt inventeringschecklistan, men då de saknade erforderligt tillstånd enligt 16 § (1988:534) ska dessa enligt 14 § (SJVFS 2008:67) kontrolleras inför beslut. Ytterligare fyra gårdar angav vi eventuellt behövde kontroll eftersom vissa mindre allvarliga brister noterades. Dessa gårdar bedömde vi dock inte var högriskobjekt.

Av de 11 gårdar vi ansåg hade allvarliga brister kontrollerades sex av djurskyddsinspektör (Tabell 1). Alla gårdar fick anmärkningar på djurhållningen och på alla utom gård 2, uppdagades fler brister i hästhållningen än dem vi hade noterat i inventeringschecklistan. Dessa brister fanns bland annat i stallutrymmena i form av för små eller smala boxar och spiltor, skaderisker samt ej löpande grimskaf i spiltor. En djurhållare (gård 1) fick föreläggande enligt 26 § (1988:534) om att rätta till allvarliga brister som framkommit under kontrollen. På fyra gårdar saknade en eller fler hästar dessutom hästpass.

Två gårdar (2 och 6) fick mindre allvarliga anmärkningar på djurhållningen och länsstyrelsen beslutade efter kontroll att avsluta ärendena. Bristerna skulle dock följas upp vid nästa planerade kontroll. Gård 4 besöktes redan vid det första kontrolltillfället (7/4) men djurhållaren hade då inte tid att närvara vid inspektionen. Inför nästa kontrolltillfälle (16/4), kontaktades djurhållaren strax innan besöket och kunde då närvara. Djurhållaren hade då haft åtta dagar på sig att rätta till eventuella brister. De anmärkningar som noterades enligt checklistan var att hästen gick ensam, att dess hovvård var eftersatt samt att stängslingen utgjordes av taggtråd och eltråd i otillåtet utförande. Vid inspektionen den 16/4 fick djurhållaren anmärkningar på stängsling men också på att hästen hölls uppbunden i en fast kedja i spilta nattetid. Det fanns dock inget att anmärka på hästens hovar vid detta tillfälle. Ägaren uppgav att hästen skulle avlivas innan nästa stallperiod och ärendet avslutades. För de resterande tre gårdarna beslutades om uppföljande kontroller för att säkerställa att bristerna i djurhållningen rättades till.

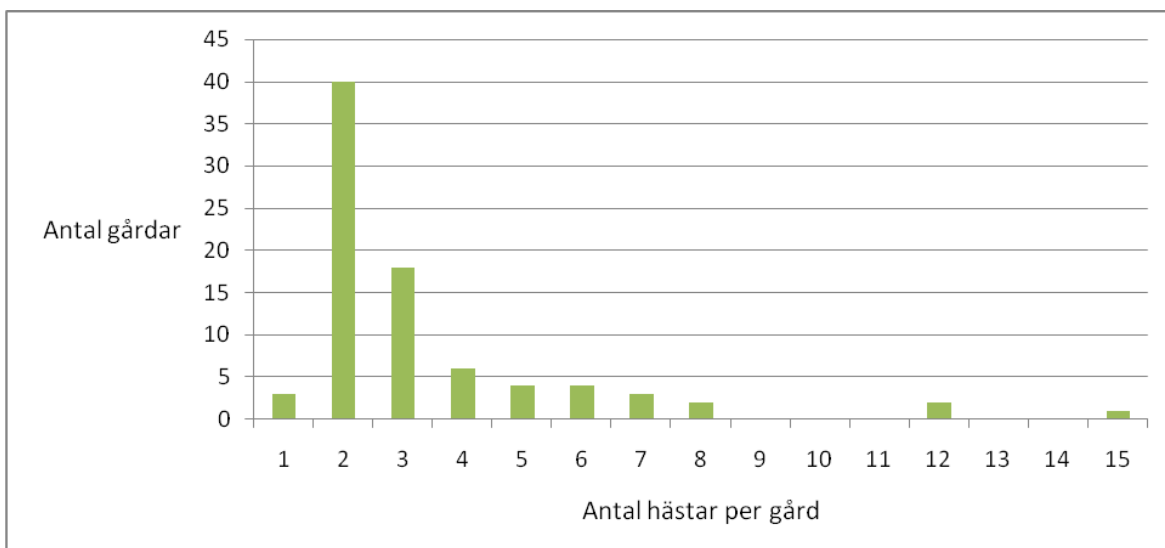
Tabell 1 Resultat av länsstyrelsens djurskyddskontroll efter att hästgårdarna angivits som riskobjekt i behov av omedelbar kontroll under inventeringen. Datum för kontroll samt antal anmärkningar på djurhållningen och för vilka djurslag bristerna rörde. Länsstyrelsen beslutade efter kontroll att avsluta tre av ärendena. På de andra tre gårdarna uppdagades brister som länsstyrelsen kommer kontrollera vid uppföljande kontroller.

Gård	Kontrolldatum	Antal anmärkningar	Ärendets gång
1	7/4	4	Föreläggande angående hovvård samt utrymme box. Uppföljande kontroll för att kontrollera att övriga två brister rättats till.
2	7/4	1 + 1 (nöt)	Bristerna följs upp vid nästa planerade kontroll. Ärendet avslutas.
3	7/4	2	Uppföljande kontroll för att kontrollera att bristerna rättats till.
4	16/4	2 + 1 (nöt)	Bristerna följs upp vid nästa planerade kontroll. Ärendet avslutas.
5	16/4	7	Uppföljande kontroll för att kontrollera att bristerna rättats till.
6	16/4	3 + 1 (kanin)	Bristerna följs upp vid nästa planerade kontroll. Ärendet avslutas.

På två av de totalt 83 gårdarna med stadigvarande hästhållning, kunde vi inte bedöma hästarna enligt inventeringschecklistan. På en fastighet där ägaren uppgav att det fanns tre hästar, kunde vi trots två upprepade besök inte bedöma hästarnas kondition eftersom inga hästar vistades ute vid något av dessa tillfällen. En annan gård valde vi att inte besöka då den låg avlägset till vid en privat och ej snöröjd väg. Gården var dessutom nyligen kontrollerad (november 2008) av djurskyddsinspektör och kontakt med djurhållaren skedde därför endast per telefon.

Ensamma hästar på gården

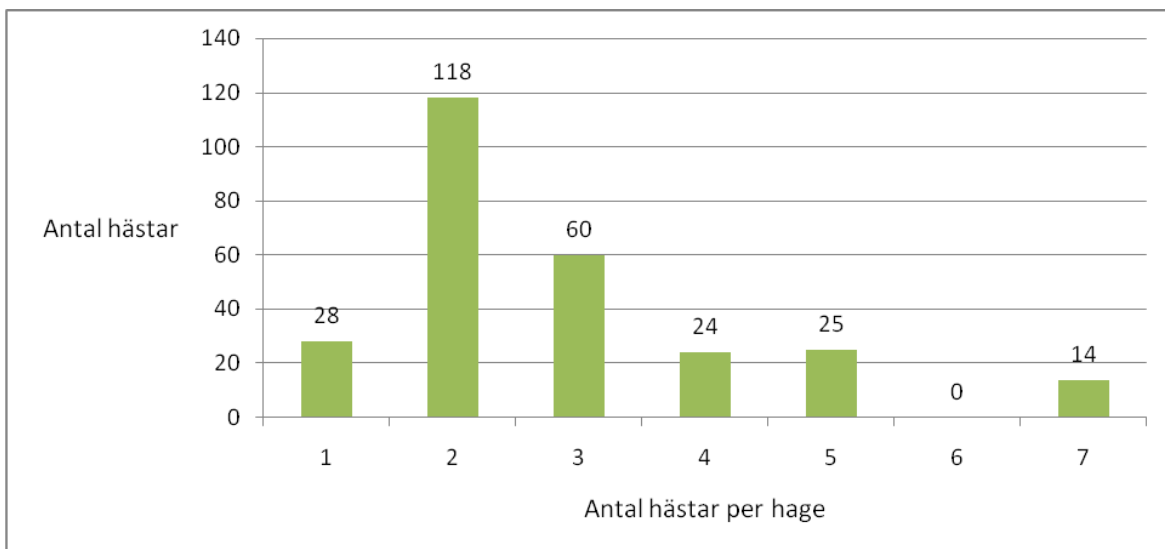
Nästan hälften (48 %) av gårdarna hade två hästar (Figur 3). Endast på tre fastigheter höll man häst utan sällskap av andra hästar. Den första fastighetsägaren kontaktades efter inventeringen endast per telefon, medan de två andra blev kontrollerade av djurskyddsinspektör eftersom de även hade fått andra anmärkningar enligt checklistan. På den första gården gick hästen tillsammans med får i hagen, men stallades nattetid upp ensam. Enligt uppgift från ägare hade hästen aldrig gått tillsammans med häst men däremot både med får och nöt. Denna häst hade även visuell kontakt med hästar på gården intill. Den andra gården höll förutom en ensam häst även två nötkreatur. Dessa gick i en hage bredvid häst-hagen men ingen fysisk kontakt mellan de olika djurslagen kunde ske. Även denna häst stallades nattetid in ensam. Den tredje fastigheten som höll en ensam häst, hade inga andra djur på gården. Enligt uppgift från djurhållare, gick hästen sommartid på bete tillsammans med nötkreatur men vistades ensam resten av året.

Figur 3 Fördelning av hästar per gård på de 83 fastigheter där hästar hölls stadigvarande under inventeringen. Endast tre gårdar höll häst utan sällskap av andra hästar. På 40 gårdar (48 %) höll man två hästar.

Ensamma hästar i hage

Totalt i kommunen gick 28 hästar ensamma i hagen utan sällskap av andra hästar (Figur 4). En av hästarna gick dock tillsammans med får. Tjugofem av de 28 hade andra hästar på gården som sällskap, även om de inte tilläts att fysiskt interagera med några andra ute i hagen. Nitio procent av hästarna hade sällskap av en eller fler hästar i hagen. Det vanligaste var att hästarna gick två och två i hagarna (44 %). Av de 281 identifierade hästarna inom kommunen saknas uppgifter om hur 12 av dessa hölls i hage och de är därför inte med i sammanställningen som rör antal hästar per hage. Hästarna hölls på den tidigare nämnda gården som vi inte besökte under inventeringen.

Figur 4 Fördelningen av antal hästar per hage med uppgifter från 269 hästar i kommunen. Totalt identifierades 28 hästar (10 %) som gick ensamma utan hästsällskap i hagen. 118 hästar (44 %) hade dock sällskap av en annan häst i hagen.

Diskussion

Inventeringen

De 281 hästar som vi registrerade i kommunen under studien, var något färre än de 350 som kunde förväntas enligt SCB:s undersökning (2004). Trots att vi gjorde en grundlig inventering där vi finkammade varje väg i kommunen så finns möjligheten att det i kommunen hölls fler hästar än de vi kunde konstatera. Eftersom vi inte var anställda av Jordbruksverket, uppkom innan studiens start, vissa frågor vad gällde våra befogenheter att beträda enskilda fastighetsägares ägor och byggnader. Även risker med eventuell smittspridning gjorde att vi valde att genomföra bedömningen i bilen utan att stiga ur. Eftersom inventeringen skedde på detta vis och vi inte hade tillträde till stallar eller andra byggnader, så blev endast de hästar som vistas ute räknade. Det finns inga studier utförda på hur många hästar i Sverige som får möjlighet att vistas ute dagligen eller hur många hästar som står inne dygnet runt. Som nämnts tidigare ska hästar enligt gällande föreskrifter (DFS 2007:6) efter den 1 augusti 2010 dagligen ges möjlighet att röra sig fritt utomhus i rast- eller beteshagar. Ännu finns med andra ord inget lagstadgat krav på att erbjuda hästarna detta. Dock ska djur enligt 4 § (1988:534) hållas och skötas i en god djurmiljö och på ett sådant sätt att det främjar deras hälsa och ger dem möjlighet att bete sig naturligt. Ett djur kan utveckla stereotypier då det förhindras att utföra ett normalt beteende som djuret är starkt motiverat till att utföra och är en allvarlig signal om att något i djurets miljö är bristfälligt (Keeling och Jensen, 2002). Hästar har ett stort rörelsebehov och rör sig i fritt tillstånd under större delen av dygnet. Hos uppstallade hästar med begränsad rörelsemöjlighet och för lite motion är stereotypier kopplade till just rörelse de vanligaste förekommande och tar sig uttryck som vävning, boxvandring och huvudpendlande (McDonnell, 2002; Broom och Fraser, 2007). Uppstallning med brist på motion medför rörelsestereotypier såsom tidigare nämnda samt oroligt vankande fram och tillbaka, skrapande med hovarna i golvet eller sparkar riktade mot väggar och inredning. Dessa stereotypier är mindre förekommande hos hästar som regelbundet ges möjlighet till rasthagar tillräckligt stora för hästen att både skritta, trava och galoppera i (Ferraro, 2007).

För att garantera en god djurvälstånd kan det tyckas självklart att låta hästar vara ute dagligen men tyvärr finns det hästar som inte ges den möjligheten. När vi designade checklistan försökte vi definiera vad som kännetecknade en hästgård och vilka tecken vi skulle titta efter för att avgöra om gården höll häst eller ej. Både vi studenter och djurskyddsinspektörerna hade en förutfattad bild av hur en hästgård skulle se ut. Till exempel borde där finnas någon sorts stallbyggnad, eventuellt hästransport men framförallt hagar. Med tanke på utevistelsens stora betydelse för hästarnas välfärd (Chaya et al., 2006; Ferraro, 2007; Henderson, 2007) borde de gårdar som saknade hagar men ändå höll häst vara prioriterade objekt att kontrollera då djurskyddet på dessa gårdar kan ifrågasättas. Av denna anledning valde vi att också notera misstänkta hästgårdar även då vi inte kunde konstatera någon förekomst av häst, för att minska risken att vi inte tog med gården i beräkningarna trots att där eventuellt hölls häst. Man kan dock ifrågasätta tillförlitligheten hos fastighetsägare till dessa misstänkta hästgårdar som via telefon uppgav att de inte höll häst. Om djurhållningen på gården är undermålig, borde djurhållaren vara mindre benägen att erkänna att där finns djur och på så sätt riskera en eventuell framtida djurskyddskontroll. Risken finns även att de misstänkta hästgårdar där vi inte lyckades komma i kontakt med fastighetsägare och därför varken kunde registrera eller avskrivna, höll häst. Då vi gjorde bedömningen att det troligtvis inte fanns häst på dessa gårdar grundades denna delvis på antagandet att de flesta hästar någon gång under dagen får

möjlighet att vistas utomhus, antingen genom ridning eller genom hagvistelse. Detta borde i så fall resultera i spår av häst i hage eller utanför eventuell stallbyggnad. Där vi inte kunde se några sådana spår eller andra tecken som tydde på hästaktivitet, bedömde vi att möjligheten att gården höll häst var liten. För att minimera risken att vi vid det första besöket skulle ha missat att upptäcka häst eller spår av häst, valde vi därför att återigen besöka dessa misstänkta hästgårdar under inventeringens sista två dagar.

Djurskyddskontrollregistret

Av de gårdar där vi kunde konstatera häst, saknade länsstyrelsen uppgifter om flertalet (Figur 2). Enligt 5 § (SJVFS 2008:67) ska kontrollmyndigheten ha ett register med uppgifter om de kontrollobjekt som finns inom länet, men denna studie visar tydligt att så ännu inte är fallet. Dokumentationen om hästhållningen varierade mycket mellan kommunerna inom länet beroende på intresse och prioritering hos tidigare kontrollmyndighet. Vissa kommuner hade utfört grundliga hästinventeringar och samtidigt inspekterat varje nytt kontrollobjekt. Dokumentation och register från dessa delar av länet var i stort sett heltäckande medan informationen från andra kommuner, såsom Degerfors, var mer bristfällig.

Att alla handlingar som borde ha kommit länsstyrelsen till del, ännu inte har gjort det är oroväckande. Under denna studie upptäcktes att dokumentationen rörande ett tillstånd enligt 16 § (1988:534) inte hade överförts från kommun till länsstyrelse. Just denna information saknade förmodligen direkt betydelse för djurskyddet, men om handlingar som rör allvarliga brister i djurhållningen kan försvinna på samma sätt, kan det få konsekvenser för många djurs välfärd. I och med flytten av både personal och handlingar finns därmed risken att information som skulle kunna användas för att upprätthålla ett gott djurskydd, har försvunnit. Om länsstyrelsen saknar information om kontrollobjekt finns heller ingen möjlighet att bedöma om djurskyddet upprätthålls eller ej.

Tillstånd

När det gällde tillstånd till verksamhet enligt 16 § (1988:534) valde vi i studien att fokusera på de djurhållare som höll tio eller fler hästar eftersom kriterier såsom förvaring och utfodring var omöjliga att bedöma utan kontakt med djurhållare eller djurägare. För att fastställa om en djurhållare till exempel bedriver inackorderingsverksamhet som är tillståndspliktig, måste djurägare kunna identifieras. Om inte djurhållaren själv uppger detta krävs tillgång till hästpass, vilket vi inte hade under denna studie. Osäkerheten kring hur många djurhållare i kommunen som faktiskt var tillståndspliktiga blev därför stor. Av de 5 tillståndspliktiga djurhållare vi registrerade under studien, saknade dock två erforderligt tillstånd. Detta tyder på att djurhållare inte söker tillstånd enligt 16 § i den utsträckning som de ska och att kontrollmyndigheten dessutom saknar uppgifter om sådana verksamheter.

Riskbaserad kontroll enligt inventeringschecklistan

När vi utformade checklistan som användes under inventeringen baserade vi innehållet på föreskrifterna för häst (DFS 2007:6) samt den checklista för hästdjur som Jordbruksverket har utformat för djurskyddskontroller. Många av punkterna i Jordbruksverkets checklista förutsätter tillgång till stallutrymmen samt att djurhållaren är närvarande vid kontrollen. Då denna inventering skedde utan tillgång till vare sig stallutrymmen eller djurhållare, var det nödvändigt att utforma en funktionell inventeringschecklista utifrån de premisser som rådde. Uppgifter som var nödvändiga för att kunna besvara specifika frågeställningar som

till exempel antal hästar per hage, angavs också i checklistan (Bilaga 1). Även önskemål från djurskyddsinspektörerna på länsstyrelsen om vår bedömning om huruvida gården var i behov av omedelbar kontroll eller ej samt helhetsintrycket av gården, infogades.

Helhetsintrycket av gården som angavs på en skala 1-3 visade sig under studiens gång ha viss betydelse för hur bedömningen av de andra punkterna i checklistan utfördes. Då en gård gavs grad 3 på skalan, tenderade vi eventuellt vara mer kritiska i vår bedömning av de andra punkterna än vad vi var då gården i övrigt såg välskött ut. Det finns inga vetenskapliga belägg för att en mindre välskött gård skulle ha fler brister i sin djurhållning och vi försökte därför medvetet att bortse från denna faktor. På checklistan försökte vi tydligt ange eventuella brister i djurhållningen, oavsett hur gården i övrigt såg ut.

Av de gårdar som vi ansåg var i behov av omedelbar kontroll fick samtliga anmärkningar på brister i sin djurhållning vid senare inspektion. Vår bedömning av hur djurskyddet upprätthölls på dessa gårdar visade sig med andra ord stämma väl överens med djurskyddsinspektörernas bedömning. Anmärkningsvärt var att de kontrollerade gårdar som höll andra djurslag (två gårdar med nötkreatur och en gård med kanin), även fick anmärkningar på brister i denna djurhållning.

Att en eller fler hästar på fyra av de sex kontrollerade gårdarna saknade hästpass var också anmärkningsvärt. Det vore intressant att utreda om avsaknaden av hästpass är lika utbredd på alla hästgårdar oavsett hur hästarna hålls eller om den har någon koppling till andra brister i djurhållningen. Hästpass ska framför allt finnas som en identitetshandling men även för att förhindra att hästar som behandlats med läkemedel med lång karens kommer in i livsmedelskedjan vid slakt (Jordbruksverket, 2009). Om många hästar trots föreskrifterna (SJVFS 1994:82) saknar pass, kan man ifrågasätta inte bara efterlevnaden av regeln utan också dess funktion.

Eftersom endast de gårdar vi bedömde var i behov av omedelbar kontroll faktiskt blev inspekterade, är det omöjligt att uttala sig om djurskyddet på dessa gårdar var sämre än på de gårdar vi inte ansåg vara i behov av kontroll. För en utvärdering av inventeringschecklistans tillförlitlighet hade kontroll behövt ske både på de gårdar vi angivit som riskobjekt och på de gårdar där vi ansåg att djurskyddet var tillräckligt. Denna jämförelse hade varit intressant för att utvärdera om en relativt enkel och snabb bedömning av djurhållningen enligt en liknande checklista skulle kunna underlätta för kontrollmyndigheten att snabbt identifiera de gårdar där risken för bristande efterlevnad av djurskyddsreglerna är som störst.

Ensamma hästar

Eftersom hästen är ett utpräglat flockdjur är sociala relationer mycket viktiga för att hästen ska må bra och fungera optimalt (Broom och Fraser, 2007). Liksom för andra flocklevande djur är social kontakt med andra djur den bästa formen av berikning (Weary och Fraser, 2002; Young, 2003). Nittio procent av hästarna i kommunen erbjöds möjligheter till att interagera socialt med andra hästar då de gick i hage vilket var oväntat men glädjande. Med tanke på de reaktioner som Djurskyddsmyndighetens förslag till nya hästföreskrifter fick, var det förvånande att se att så få hästar hölls ensamma på gårdar utan sällskap av andra hästar. Även om vissa individer klarar social isolering bättre än andra (McDonnell, 2002, Lansade et al., 2009) så är risken stor att brist på social kontakt leder till utvecklandet av stereotypier och försämrad välfärd (Cooper och Albentosa, 2005; Broom och Fraser, 2007). Att hålla häst på ett sätt som ökar risken för att djuret utvecklar stereotypier kan inte anses

vara förenligt med 4 § djurskyddslagen (1988:534). Flertalet djurhållare som vi var i kontakt med under studien, tycktes tro att ensamhållning av häst var förbjudet och att det därför var nödvändigt att hålla minst två hästar. Denna inställning speglades i de data som visade antalet hästar per gård och antalet hästar per hage. På 40 gårdar (48 %) höll man två hästar och 44 % av hästarna i kommunen gick två och två i hagarna.

Trots att många hästar hade sällskap av andra hästar på gården, var det långtifrån alla som faktiskt erbjöds möjlighet att fysiskt interagera med andra hästar. En del hästar har ett stort ekonomiskt värde och för att undvika skador, väljer många hästägare att hålla hästarna avskilda från varandra trots att hästarna på så sätt hindras att utföra sociala beteenden (Henderson, 2007). Tjugofem av hästarna i kommunen hölls ensamma i hagen trots att andra hästar fanns på gården i hagar intill. För ett flocklevande djur som hästar är det viktigt att upprätthålla och bibehålla sociala band med de andra medlemmarna i flocken. Ett viktigt beteende som syftar till detta är social putsning, vilket hästarna endast kan utföra då de tillåts att fysiskt interagera med andra hästar (Henderson, 2007; VanDierendonck et al., 2009). Att så många hästägare väljer att hålla hästarna åtskilda trots att möjligheten att tillåta dem att fysiskt interagera med andra hästar finns, visar antingen på bristande kunskap om hästars sociala beteende eller överdriven rädsla för att hästarna ska skadas.

Slutsatser

- 85 gårdar fördes in i djurskyddskontrollregistret som hållare av häst. Studien visade att en inventering av kommunens hästgårdar var nödvändig för att få ett tillförlitligt register eftersom endast 21 % av gårdarna fanns registrerade som hållare av häst hos länsstyrelsen sedan tidigare. 71 % av de identifierade gårdarna utgjorde nya kontrollobjekt och resterande 8 % fanns i registret men utan uppgifter om hållning av häst.
- Av de 11 gårdar vi ansåg vara i behov av omedelbar kontroll, kontrollerades sex gårdar av länsstyrelsen. Alla gårdar fick anmärkningar på djurhållningen och för tre av dessa beslutade länsstyrelsen om uppföljande kontroller. En av kontrollerna ledde till ett föreläggande om att rätta till brister i djurhållningen på gården. På fyra av gårdarna saknades dessutom hästpass.
- Fem djurhållare i kommunen behövde tillstånd enligt 16 § (1988:534). Länsstyrelsen hade uppgifter om två av dessa djurhållare. Den tredje djurhållaren innehade tillstånd men dessa uppgifter hade inte kommit den nya kontrollmyndigheten till del. De sista två djurhållarna saknade erforderligt tillstånd för den verksamhet de bedrev.
- Under inventeringen registrerade vi tre hästar som hölls ensamma utan sällskap av andra hästar på gården. Endast en av dessa hästar hölls helt utan sällskap av andra djur på gården.
- Totalt registrerade vi 25 hästar som gick ensamma i hagen trots att det hölls andra hästar på gården. 90 % av hästarna i kommunen hade dock sällskap i hagen av en eller fler hästar.

Tack

Jag vill tacka min handledare Jan Hultgren på HMH, SLU i Skara för ovärderlig hjälp med arbetet med denna rapport. Tack även till Länsstyrelsen i Örebro län och framför allt till djurskyddsinspektör Maria Ericsson, min biträdande handledare, för hjälp och vägledning under inventeringen. Christoffer Malmros förtjänar också ett stort tack för guidning och hjälp genom kartdjungeln. Tack även till min arbetskamrat Ulf Johansson för ett mycket gott samarbete.

Referenser

Broom, DM. & Fraser, AF. (2007) *Domestic animal behaviour and welfare*, 4th ed. Cambridge: CAB International

Chaya, L. Cowan, E. & McGuire, B. (2006) A note on the relationship between time spent in turnout and behaviour during turnout in horses (*Equus caballus*). *Applied Animal Behaviour Science* 98, 155–160

Cooper, JJ. & Albentosa, MJ. (2005) Behavioural adaptation in the domestic horse: potential role of apparently abnormal responses including stereotypic behaviour. *Livestock Production Science* 92, 177-182

Djurskyddslagen (SFS 1988:534)

Djurskyddsmyndighetens föreskrifter (DFS 2004:5) om kravet på tillstånd enligt 16 § djurskyddslagen (1988:534) för hållande m.m. av häst, hund, katt och övriga sällskapsdjur (saknr L 120)

Djurskyddsmyndighetens föreskrifter och allmänna råd (DFS 2007:6) om hästhållning (saknr L 101)

Europaparlamentets och rådets förordning (EG) Nr 882/2004 av den 29 april 2004 om offentlig kontroll för att säkerställa kontrollen av efterlevnaden av foder- och livsmedelslagstiftningen samt bestämmelserna om djurhälsa och djurskydd

Ferraro, GL. (2007) Understanding equine behaviour problems, causes, treatments and prevention . *The Horse Report* 25 (3), 1-7

Henderson, AJZ. (2007) Don't Fence Me In: Managing Psychological Well Being for Elite Performance Horses. *Journal of Applied Animal Welfare Science* 10, 309–329

Jordbruksverket Hemsida. [online] (2009-05-15) Tillgänglig: <http://www.sjv.se/> [2009-05-15]

Jordbruksverket (2008) *Överföring av handlingar och uppgifter från kommunerna till länsstyrelserna*. Projekt ELOF Ver 6, 2008-10-22

Jordbruksverket och Statistiska centralbyrån (2005) JO 24 SM 0501, *Hästar och anläggningar med häst 2004, resultat från en intermittent undersökning*. ISSN 1404 5834

Keeling, L. & Jensen, P. (2002) Behavioural disturbances, stress and welfare. In: Jensen, P. (Ed.) *The ethology of domestic animals – an introductory text*. 79-98. Wallingford: CAB International

Lansade, L. Bouissou, MF & Erhard, HW. (2008) Reactivity to isolation and association with conspecifics: A temperament trait stable across time and situations. *Applied Animal Behaviour Science* 109, 355–373

McDonnell, SM. (2002) Behaviour of horses. In: Jensen, P. (Ed.) *The ethology of domestic animals – an introductory text*. 119-129. Wallingford: CAB International

Statens jordbruksverks föreskrifter (SJVFS 1994:82) om hästdjur som används till avel och om identifiering av hästdjur (saknr M 16)

Statens jordbruksverks föreskrifter (SJVFS 2008:67) om offentlig djurskyddskontroll (saknr L44)

SCB - Statistiska centralbyrån Hemsida. [online] (2009-05-15) Tillgänglig: <http://www.scb.se/> [2009-05-15]

Svenska Ridsport Förbundet (2006) *Remissvar med anledning av Djurskyddsmyndighetens förslag till föreskrifter och allmänna råd om hästhållning*. (Dnr 2005-1814)

VanDierendonck, MC, Vries, H. Schilder, MBH. Colenbrander, B. Porhallsdóttir, AG. & Sigurjónsdóttir, H. (2009) Interventions in social behavior in a herd of mares and geldings. *Applied Animal Behaviour Science* 116, 67-73

Weary, DM. & Fraser, D. (2002) Social and reproductive behaviour. In: Jensen, P. (Ed.) *The ethology of domestic animals – an introductory text*. 65-77. Wallingford: CAB International

Young, RJ. (2003) *Environmental enrichment for captive animals*. Cornwall: TJ International

Figurer

Omslagsbild, Häst i Örebro län (2008). Källa: Åke Arvidsson

Sid 11, Figur 1. Hästgårdar i Degerfors kommun (2009). Källa: Länsstyrelsen i Örebro län

Till övriga figurer samt tabell är författaren upphovsman